

MIRĖS MIESTAS

Eleonora Ravickienė

Gondinga... Miestas? Pilis? Piliakalnis? Kas tai?

Dabar tai kalnas, iš trijų pusių apsuptas Babrungo. Žmonės pasakoja, kad čia, tarp Apieros kalno ir eglaitėmis apaugusios sodybos, kadaise priklausiusios Plungės viršaičiui Leonui Kumšlyčiui, buvęs Gondingos miestas. Plungiečiai tvirtina, kad ant piliakalnio buvusi pilis. Yra išlikęs toks padavimas, kad pilyje buvę daug turtų. Čia juos suvežę švedai ir sutarę su velniais, kad jie tą lobį saugos. Jų viršininkas buvęs pats vyriausias velnias, pilies ponaitis. Jis buvęs be "paniberijos", bendravęs su piemenimis, pasiskolindavęs iš jų ugnies pypkei užsidegti, žaisdavęs "Tekinį", "Kiaulę". Įdomiausia tai, kad tuo metu žmonės esą net matę ant to piliakalnio karius, besiganančią gyvulių bandą, kuri tai pasirodydavo, tai išnykdavo. Žmonės pasakoja, kad paskutinį kartą ponaitis pasirodęs apie 1861 metus.

Kitas padavimas sako, kad Gondingos pilyje viešpatavę velniai. Jie plėšę žmones, o turtą nešę į pilies požemius. Vieną kartą trūko žmonėms kantrybė, jie apsiginklavo ietimis ir išėjo susiremti su velniais. Velniai, pamatę ateinant didžiulį būrį žmonių, nusigando ir sugalvojo savo pilį apkasti žemėmis. Dirbo išsijuosę, bet iki galo paslėpti pilies nespėjo — liko neužkasta anga kalno viršuje. Užvirė mūšis. Velniai neatsilaikė ir ėmė bėgti. Vienas karys pakišęs raguotajam koją. Tas užšokęs ant akmens Babrungo upėje, po kuriuo buvę paslėpti Gondingos pilies raktai. Tas akmuo giliai į Babrungą įgrimzdes. Likęs ženklas "Velnio pėda". Per tą mūšį žuvęs karių vadas narsusis Gondinga. Draugai jį apraudoje ir narsuolio vardu pavadinę kalną.

Tyrinėdamas Žemaitiją, Gondingą aplankė ir lenkų ekonomistas, archeologas, piliakalnių tyrinėtojas Liudvikas Kšivickis (1859-1941). Varšuvoje išleistoje knygelėje "Žemaičių senovė" jis daug vietos skiria ir Gondingos piliakalniui. Tuo metu piliakalnyje dar buvę senųjų amžių pėdsakų, gaudė dar prie Babrungo malūnas, o ten, kur upė pasisuka, kur gili dauba, pusiasalyje buvęs dar vienas kalnas, aplink kurį buvę ne daugiau kaip 500 žingsnių. Ten, atseit, ir buvusi pilis. Radęs jis čia ir pačios pilies citadelę, kurios apie keturi pentadaliai jau buvę nugrimzdę į upę.

Archeologas rašo, kad iš vieno kalmiečio girdėjęs atseit Gondingą buvusi stabmeldžių bažnyčia, o Apieros kalne ruseusiusi Šventojoji ugnis. Tie, kas norėję pasimelsti Dievams, atnešdavę auką, dėdavę ją į ugnį ir tada degdama auka kildavusi į dangų...

Apieros kalną L. Kšivickis apibūdina kaip bemaž trikampę piramidę. Tai, ką buvau skaičiusi apie šią istorinę vietą, paskatino mane daugiau domėtis Gondinga ir Apieros kalno praeitimi.

Istoriniuose šaltiniuose radau duomenų, kad 14 amžiuje Gondingos miesto gyventojai nukentėjo nuo maro. Tie, kurie išliko, išsikėlė iš šių apylinkių, bijodami, kad liga ir juos nepribaigtų. Ilgai žmonės šių apylinkių vengė. Tad jos užžėlė krūmais, apaugo medžiais, kėlė baimę aplinkui bandas ganantiems piemenims.

Pamažu žmonės užmiršo praeitį ir pradėjo dirbti šiose vietose žemę. Čia jie rado įdomių daiktų: kardų, durtuvų, didžiulių vario lankų. Jie buvo tokie dideli, kad žmonės juos galėjo net ant liemens užsimauti. Šių apylinkių žmonės parodė, ką gali jų fantazija: jie pradėjo įrodinėti, kad tie lankai — tai čia gyvenusių milžinų žiedai, kuriais jie puošdavę savo pirštus. Jie buvę ne tik puošėivos, bet ir darbštuoliai — sunėšę ir supylę Gondingos piliakalnį.

Ardami žemę, žmonės rado buvusių laužaviečių, apanglėjusių rastų, kurie buvo maždaug žmogaus ūgio ilgio. Būdavo išariamos ir ietys, įvairūs papuošalai. Visus šiuos radinius žmonės aptikdavo 40 žingsnių pločio ir 60 žingsnių ilgio žemės plote. Manoma, kad kaip tik toje vietoje ir stovėjęs Gondingos miestas. Radinius žmonės išsidalino. Manoma, kad nemažai jų pateko pas Oginskis. Šie savo kolekcijas atidavė Krokuvos ir Karaliaučiaus muziejams. Iš ten po karo nedidelė dalis šių vertybių pateko į Kauno Vytauto Didžiojo muziejų.

Kartu su ginklais, papuošalais šioje vietoje žmonės iškasdavo daug degtų plytų, kurios būdavo dažniausiai sudulėjusios, sutrupėjusios. Jų viduje buvo daug pupos didumo akmenukų. Plytos buvo apdegusios, apanglėjusios. Apie tai 1939 metų rugsėjo 27 dieną straipsnyje "Didingoji Gondingos pilis ir išnykęs Gondingos miestas" rašė "Lietuvos aidas".

Yra užrašytas padavimas, pagal kurį Gondingos miestą sugriovė švedai. Viena aišku — jį pribaižė gaisras. Gal miestas buvo padegtas ir kaip maro infekcijos židiny.

Na, o kaip su ta Gondingos pilimi? Aleksėjus Drobenko knygutėje "Pamiatnaja knižka Kovenskoj gubernii" (1900) rašo, kad ant Gondingos piliakalnio stovėjusi nežinomo kunigaikščio pilis. Manoma, kad ją sugriovė kryžiuočiai. Šio amžiaus pradžioje minėtoje vietoje dar būdavo aptinkama pilies pėdsakų: žemėje buvo daug bronzinių žiedų, medžio anglių, kirvių, plaktukų, akmeninių sviedinukų, akmenų su įrašais, kurių paslaptis, paskirtį tiria mokslininkai.

Kunigaikštis Mykolas Oginskis savo rūmuose buvo įsirengęs muziejėlį, kuriame galėjai pamatyti eksponatus ir iš Gondingos. Kunigaikštis mirė, vyko karas. Kur dingo šie eksponatai? Nežinoma. Buvo sunaikintos ir pylimo liekanos — traktoriais išdraskė kolektyvinio gyvenimo metais. Žmonės tvirtina, kad padavimuose minima anga į požemius iš tikrųjų buvusi. Sakoma, kad jei pro tą angą kas įmesdavo akmenį, tai šis bildėdamas krisdavo žemyn. Piemenukams tai būdavusi didžiulė pramoga ir jie čia dažnai ateidavo pažaisiti. Žemės šeimininkui nepatiko, kam jie ant piliakalnio mindo žolę, todėl jis angą aklinai užtaisė, užpylė žemėmis.

Tokia mūsų laikus pasiekusi Gondingos ir jos apylinkių istorija. Ar kada nors žinosime daugiau? Parodys laikas...

GAUDIEŠIAUS VLADO NUOTRAUKOJE: GONDINGOS PIIAKALNIS